

ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У СИТУАЦІЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

М. К. Кременчуцька

к. психол. н., професор, професор кафедри
диференціальної і спеціальної психології ФПСР
ОНУ імені І. І. Мечникова

Умови війни створюють винятково складний контекст для прийняття рішень, особливо через психологічний стрес та невизначеність, що їх супроводжує. Особистість в цих умовах виявляється на випробуванні, а психологічні особливості можуть суттєво впливати на процес та результати прийняття рішень.

Тему прийняття рішень в умовах невизначеності досліджували Д. Канеман, Г. Саймон, А. Тверської, А. Дамазіо, Д. Гоулман, Л. Ф. Баррет та інші.

Один із засновників поведінкової економіки Д. Канеман займався дослідженням рішень та вирішенням проблем у ситуаціях невизначеності. У співавторстві з Амосом Тверським, вони розробили концепцію «процесів прийняття рішень» та визначення помилок у розумінні ймовірностей [5].

Дуже важливим напрямком є дослідження емоційного впливу на прийняття рішень. Воно спрямоване на дослідження того, як емоції можуть впливати на наше сприйняття ризиків та прийняття рішень у невизначених ситуаціях.

А. Дамазіо досліджує роль емоцій у процесах розумової функції в прийнятті рішень. Д. Гоулман, роль емоційних інсайтів у високорівневих когнітивних процесах та рішеннях [3, 4].

Л. Ф. Барретт спеціалізується на дослідженні взаємозв'язку між емоціями та рішеннями, зокрема на ролі тіла та фізичних відчуттів у формуванні емоцій та впливу на прийняття рішень [6]. Вітчизний психолог Г. Гура вивчає

толерантність до невизначеності як чинник ухвалення рішень та стресової адаптації керівників бізнесу [2]. В. Артемов та І. Сінгаєвська емпірично визначали особливості процесів прийняття рішень в умовах службового ризику та подолання негативних наслідків ризику недосягнення цілі [1].

Ці психологи та багато інших внесли значний внесок у розуміння того, як ми приймаємо рішення в умовах невизначеності та що стоїть за нашими різними стратегіями та поведінкою у подібних ситуаціях. Але вони не досліджували специфіки та особливостей прийняття рішень особистістю у ситуації невизначеності, якою є війна в Україні.

Військовий конфлікт створює непередбачувані та стресові умови, які можуть впливати на процеси прийняття рішень. Дослідження в цій області допомагає розуміти, як стрес та невизначеність впливають на розуміння ситуації та прийняття рішень.

По-перше, стрес та тривога, які супроводжують ситуації війни, можуть викликати емоційну реакцію, яка впливає на раціональне мислення. Особистість може стати схильною до перебільшення ризиків, або, навпаки, до паралізу внаслідок страху перед можливими небезпеками. Важливо розуміти та контролювати власні емоції для об'єктивного аналізу ситуації та прийняття обґрунтованих рішень.

Додатково, військовий конфлікт може викликати появу моральних дилем та конфліктів на внутрішньоособистісному рівні. Вибір між власними цілями та загальнолюдськими цінностями може стати особливо трудним завданням. Важливо мати міцний моральний компас і віддавати перевагу рішенням, які відповідають власним переконанням і водночас дозволяють зберегти гідність та людяність.

В ситуаціях війни особистість може також зазнати значних викликів у зв'язку з нестабільністю та несподіванками. Необхідність адаптації до швидких змін і невизначе-

ності може вимагати від особистості великої гнучкості та вміння швидко перебудовувати стратегії.

Розуміння психологічних аспектів прийняття рішень може сприяти розробці ефективних програм психологічної підтримки та реабілітації для тих, хто переживає стрес внаслідок воєнного конфлікту. Дослідження можуть вказати на ефективні методи навчання та тренування для поліпшення навичок прийняття рішень в умовах невизначеності.

В цілому, психологічні дослідження прийняття рішень в ситуації невизначеності під час війни в Україні можуть слугувати інструментом для покращення якості життя та безпеки громадян, а також для оптимізації стратегій управління в умовах конфлікту. Незважаючи на всі труднощі та психологічні виклики, прийняття рішень особистістю в умовах війни може виявитися вирішальним для власного виживання та виживання спільноти.

Література

1. Артемов В. Ю., Сингаївська І. В. Особливості процесів прийняття рішень в умовах невизначеності. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 1(65). С. 149–163.
2. Гура Г. Н. Толерантність до невизначеності як чинник ухвалення рішень та стресової адаптації керівників бізнесу. *Науковий вісник ХДУ Серія Психологічні науки*. 2023. № 2. С. 39–49.
3. António R. Damásio. *The Strange Order of Things: Life, Feeling, and the Making of Cultures*. Pantheon. 2018. 198 p.
4. Daniel Goleman. *Focus: The Hidden Driver of Excellence*. Harper. 2013. 389 p.
5. Daniel Kahneman. *Thinking, Fast and Slow*. Farrar, Straus and Giroux. 2011. 345 p.
6. Lisa Feldman Barrett. *How Emotions Are Made: The Secret Life of the Brain*. Houghton Mifflin Harcourt. 2017. 268 p.